

MTA-ELTE
Autizmus
Szakmódszertani
Kutatócsoport

Az MTA-ELTE Autizmus Szakmódszertani Kutatócsoport
bemutatja a

Csillagbusz Inklúziós Intervenciós Programot

Mi a CsIIP?

A CsIIP (Csillagbusz Inklúziós Intervenciós Program) alsó tagozatos gyerekeknek szól. Célja, hogy a többségi iskolába járó kisiskolások segítséget kapjanak integráltan tanuló, autizmussal élő osztálytársaik jobb megértéséhez és (nem csak az autizmus kapcsán hasznos) viselkedési stratégiák elsajátításához.

Játékos aktivitásból áll, amelyek a különbségek elfogadására és tiszteletére, az autizmus megértésére, az autizmussal élő diáktársakkal való együttműködés stratégiáira, az iskolai bántalmazás kezelésére, valamint a társadalmi felelősségvállalásra tanítanak.

A program hároméves kutatói és fejlesztői munka eredménye. Úgy alkottuk meg, hogy illeszkedjen az alsó tagozatos tantárgyakhoz és a tanítók gyakorlatához. Az aktivitások a Csillagbusz című, tudásformáló mesekönyv köré szerveződnek, sokszínűek, változatosak és élvezetesek.

A Csillagbusz című könyvet Bartos Erika illusztrálta és Stefanik Krisztina írta. 2016-ban a Magyar Gyerekkönyv Fórum zsűrijének döntése alapján az év gyerekkönyve lett, innováció kategóriában.

Az egyenlőség nem egyformaság.

Tanítók a mesekönyvről

„A nyelvezete is szerintem jól érthető, olyan mintha beszélgetnénk, mintha a mindennapokban megélnénk, annyira életszerűnek éreztem.”

„Nagyon szép, nagyon szeretem Bartos Erika rajzait. Letisztultak, egyszerűek. (...) Leköti a gyerekeket, mert szép színes, meg érdekes. Egyértelmű, világos a kapcsolata a szöveggel.”

Alsó tagozatos gyerekek a mesekönyvről

„Hát, érdekes, és még akkor is lehet belőle tanulni, ha hatodszorra olvasod el.”

„Hát, hogy nagyon jó és érdekes. És bemutat olyan dolgokat, részleteket, amiket még eddig talán, amiket eddig még nem tudhattunk. (...) hogy jobban tud a Misi, egy pár dolgot, mint például az osztálytársaim.”

„A Misi, ő autista, és hogy bemutatja az ő életét, meg hogy miben rossz neki, meg hogy miben különleges ő.”

Miért kell a CsIP?

Részt venni a közösség és a társadalom életében minden ember alapvető joga. Erre gyermekkortól kezdve „készülünk”. Ehhez a folyamathoz nyújt terepet az inkluzív iskola is, amelyben a sokféle szempontból egyedi és különböző gyermekek együtt nevelkednek.

A társadalmi részvétel joga az autizmussal élő gyermekeket is megilleti. Annak ellenére, hogy sokan közülük integrált keretek között tanulnak, ezek a gyerekek, osztálytársaik, pedagógusaik és szülei gyakran nagyon kevés segítséget kapnak a valódi befogadáshoz. A rosszul kivitelezett integrációnak komoly veszélyei is vannak: az autizmussal élő gyerekek pszichológiai jól-léte leromlik, gyakran válnak iskolai bántalmazás áldozataivá.

Pedig az autizmus nem ritka állapot, legalább 100 000 embert érint Magyarországon. Ez a sajátos fejlődési út jelentősen befolyásolja a társas kapcsolatokat, a kommunikációt és a rugalmas viselkedésszervezést, s gyakran szokatlan, nehezen érthető és nehezen kezelhető viselkedésekben mutatkozik meg.

Kevesen tudják, de tudományos tény, hogy a jól kivitelezett együttnevelés nem csak az autizmussal élő gyerekeknek lehet előnyös, hanem osztálytársaiknak is: jobban fejlődik önreflexiójuk, kommunikációjuk, sőt még tanulmányi eredményeik is javulhatnak. Különösen akkor, ha kortárs mentori szerepet is vállalnak.

Az együttnevelés mindenkinek jó lehet.

Kik fejlesztették a CsIIP-et?

Az MTA-ELTE Autizmus Szakmódszertani Kutatócsoport (MASZK) meghatározó tagjai a kilencvenes évek óta dolgoznak együtt autizmussal élő gyerekekkel, felnőttekkel és családjaikkal gyakorlati szakemberként és kutatóként egyaránt.

Jelenlegi kutatási-fejlesztési munkánk egyik fő fókuszában az autizmussal élő gyermekek, felnőttek és szüleik életminősége, pszichológiai jól-léte áll, míg másik célunk biztos tudáson alapuló, bizonyítottan hatékony támogatási eszközök és módszerek kialakítása.

Az ország több vezető autizmus szakembere mellett gyakorló tanítók, szülők, gyógypedagógusok és egyetemi hallgatók is részt vettek a fejlesztési folyamatban.

A CsIIP kialakítását – túl a több évtizedes gyakorlati tapasztalaton – másfél éves kutató-fejlesztő munka alapozta meg. Nemzetközi tanulmányok alapján feltérképeztük az autizmussal élő gyerekek integrációjának jó gyakorlatait, az integráció lehetséges előnyeit és veszélyeit, a tudásformálással kapcsolatos kutatások eredményeit, valamint az angol és magyar nyelven elérhető tudásformáló programok és segédanyagok jellemzőit.

A MASZK Kutatócsoport vezetője Dr. Győri Miklós, helyettese és az életminőség-kutatások vezetője Vargáné Dr. Molnár Márta. A CsIIP fejlesztésének és hatásvizsgálatának vezető kutatója Dr. Stefanik Krisztina.

MTA-ELTE Autizmus Szakmódszertani Kutatócsoport (MASZK)

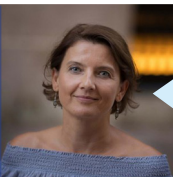
Dr. Györi Miklós
pszichológus, egyetemi docens,
kutatócsoport-vezető

Autizmussal kapcsolatos alap-
és alkalmazott kutatásokban,
fejlesztésekben dolgozik 1995 óta.

Vargáné Dr. Molnár Márta
gyógypedagógus, tudományos főmunkatárs,
helyettes kutatócsoport vezető

Közel 20 éve dolgozik a felsőokta-
tásban és a gyakorlatban. Fő érdeklő-
dése a magasan funkcionáló au-
tizmussal élő személyekre irányul.

Dr. Stefanik Krisztina
pszichológus, egyetemi docens,
vezető kutató

1993 óta dolgozik együtt
autizmussal élő emberekkel és
családjaikkal az autizmus teljes
spektrumán.

Havasi Ágnes
tanár, egyetemi tanársegéd, kutató

1994 óta dolgozik autizmussal
élő gyerekekkel és családjaikkal.
Szakterülete a kommunikáció
támogatása.

Őszi Tamásné
gyógypedagógus, egyetemi oktató, kutató

1991 óta dolgozik az autizmus
területén, elsősorban a közne-
velésben, illetve szakemberkép-
zésben.

Janoch Monika
gyógypedagógus, egyetemi oktató, kutató

1995 óta dolgozik az autizmus
területén, elsősorban diagnosztika-
ban, illetve szakemberkép-
zésben.

Vigh Katalin
gyógypedagógus, kutató pedagógus

1981 óta dolgozik gyakorló
gyógypedagógusként, közel 30 éve
támogat autizmussal élő embereket
– jelenleg integrációban tanuló
gyerekeket és fiatalokat.

Németh Vivien
gyógypedagógus, egyetemi tanársegéd,
szakmai kutatási asszisztens

Fő érdeklődési területe az
autizmussal élő serdülők és
felnőttek támogatása.

Bertók Csilla
gyógypedagógus, kutató

Autizmussal élő gyermekekkel
és családjaikkal dolgozik a korai
fejlesztés területén.

Dr. Szekeres Ágota
gyógypedagógus, pszichológus, egyetemi
docens

Több mint 20 éve dolgozik a
felsőoktatásban az intellektuális
képességszavart mutató személyek
érdekében.

Horváth Endre
gyógypedagógus, kutatási asszisztens

2013 óta foglalkozik elsősorban
intellektuális képességszavarral
élő tanulók társas kapcsolatainak
vizsgálatával.

Almási Zsófia
intézeti adminisztrátor, kutatási asszisztens

A kutatócsoport munkájának ad-
minisztratív támogatását végzi.

Murányi-Varga Fanni
gyógypedagógus, alkalmazott grafikus

2013 óta vesz részt autizmussal
kapcsolatos kutatásokban, fej-
lesztésekben.

maszk.elte.hu

Hogyan működik a CsIIP?

A program egy iskolai tanév egy félévére tervezett (kb. 4 hónap).

A tudást a saját tanító formálja, nem egy idegen, külső személy.

A CsIIP összesen 25 aktivitást (12 kötelező és 13 opcionális) tartalmaz, amelyek egymásra épülnek és illeszkednek az alsó tagozatos gyerekek igényeihez. Az aktivitásokhoz részletes leírást, papíralapú és digitális segítségeket is készítettünk.

Az aktivitások sokfélék, játékosak, különböző hosszúságúak, illeszthetőek a tantárgyakhoz és *mindenki* számára hasznos üzeneteket közvetítenek.

A CsIIP-et univerzálisan terveztük meg, azaz a programban részt vesznek az osztályba járó, autizmussal élő gyerekek is. Ugyanakkor komoly figyelmet fordítottunk arra, hogy ne ártsunk a tudásformálással. A tartalmak soha nem a konkrét autizmussal élő gyermekről szólnak, hanem a mesebeli Misiről, vagy általában az autizmusról.

A programot úgy alakítottuk ki, hogy illeszkedjen a tanítók meglévő gyakorlatához, pedagógiai stratégiáihoz. Azaz, felhasználjuk a tanítók egyedi „varázsát”, de az aktivitások kivitelezésének egységességét is biztosítjuk. Ehhez részletes, írott útmutató, rövid tantestületi- és akkreditált tanítótréning ad segítséget.

Tudás – megértés – stratégia – empátia – szimpátia

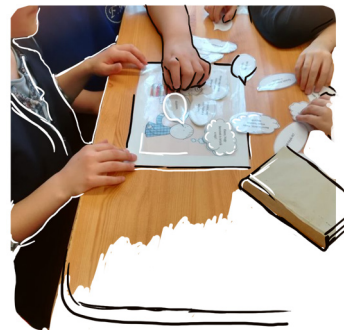

„ (...) most már jobban tudjuk, hogy az autista embereket mi szomorítja, vagy mi zavarja őket. Meg hogy miben tudunk nekik segíteni.” (tanulói interjú)

„ (ha lenne egy autista osztálytársam) nem közösíteném ki semmiből. Megmutatnám neki, hogy hol tartunk. Meg képekben megmutatnám neki, hogy hova megyünk, meg hogy mik lesznek ott.(...)Hm..úgy, hogy például ha túl hangos van, akkor elviszem egy csendesebb helyre, például a könyvtárba.” (tanulói interjú)

Tényleg működik a CsIIP?

Fontos célunk volt, hogy megvizsgáljuk a program alkalmazhatóságát és hatásait, illetve, hogy a CsIIP – szemben a hasonló programok többségével – a tudományos kutatás módszereivel is ellenőrzött legyen.

Kutatásunkban összesen 281 második és harmadik osztályos gyermek, köztük 14 autizmussal élő kisdíák, illetve tanítóik és szülei vettek részt. 8 osztályban kipróbálták a programot, 6 osztály pedig kontrollcsoportként segítette a hatások vizsgálatát.

Tanulói, tanítói és szülői kérdőíveket és interjúkat vettünk fel a program megkezdése előtt és után.

Vizsgáltuk az autizmus-tudás és -attitűd, a szociometriai háló, az iskolai bántalmazás változásait,

illetve a tesztsztyályokban a CsIIP programmal kapcsolatos véleményeket, javaslatokat.

Első eredményeink azt mutatják, hogy a a program jótékonyhatással van az autizmus-tudásra és -attitűdre, s ez a hatás statisztikailag is jelentős. A gyermekek kifejezetten szeretik, a szülők és tanítók visszajelzései pozitívak. Annak ellenére, hogy a CsIIP alkalmazása többletenergiát kíván a tanítóktól, hasznosnak és az iskolai mindennapokba illeszthetőnek találták.

Kutatásunk eredményei, illetve a gyerekek és tanítók javaslatai alapján finomítottuk és véglegesítettük a teljes programot.

Tudománnyal a gyakorlatért.

Szülők a programról...

„...azt tudom mondani, hogy óriási pozitív változás van, és nem csak én mondom ezt, hanem mások is erre utalnak vissza. A <kisfiam> nagyon jól elkezdett reagálni arra, hogy őt elfogadják, hogy nem erőből próbálnak rajta változtatni, hanem igenis elfogadják, hogy ő néha jobban elfárad, hogy ő rövidebb vagy hosszabb időnként meg kell, hogy álljon, hogy ő használhatja azt a ceruzát, amit amúgy nem szabadna használni, és emiatt nagyon jól teljesít az iskolában. Nincsen már reggel ez a nem akarok iskolába menni, nincsen ez az örült stressz, nincs az, hogy délután ordít egy jó félórát, mert úgy ki van borulva...”

„...szerintem az is (a társas képességek) pozitív irányba változott, mert most már két barátja is van, akikkel nagyon szeret együtt játszani, és rengeteget segítenek neki.”

Tanítók a programról...

„Szerintem nagyon átgondolt és felépített program volt, az is tetszett, hogy ezek az aktivitások egymásra épültek, és hogy rengeteg instrukció volt a végrehajtásuk során, ami ugye mederbe terelte esetleg a tanítók kreativitását illetve gondolkodását.”

„Én ezeket az aktivitásokat azért tartom nagyon jónak, mert mind olyan színes, életkorhoz teljesen megfelelő.”

„Hát, készülni kellett rá, de én azt mondom, hogy teljes mértékben kivitelezhető. (...)”

Tanulók a programról...

„Hogy megértsük az autizmussal élő embereket (...) Hogy nem szabad bántani egymást, meg nem szabad pletykálni. (...) Hát, hogy barátok legyünk.”

Kinek ajánljuk a CsIIP-et?

A program alkalmazását olyan tanítóknak ajánljuk,

- akik elkötelezettek az együttnevelés mellett és
- akiket ebben iskolájuk vezetése is támogatja;
- akikben van némi plusz energia és lelkesedés új dolgok megtanulásához és kipróbálásához;
- akiket egy kétnapos, akkreditált továbbképzésre fel tud szabadítani a munkáltatójuk;
- akiknek teljes tantestülete részt vesz egy 1,5 órás tantestületi tréningen, amely a program egyik fontos eleme.

A rosszul kivitelezett tudásformálás káros is lehet. A CsIIP akkor működhet jól, ha a különféle játékos aktivitásokat az instrukcióknak megfelelően, egymásra épülően alkalmazzuk és jó minőségű autizmus-tudást közvetítünk. Ezért a program használata tréninghez kötött, amelyet az ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Karán évente legalább egy alkalommal indítunk.

Ugyanakkor nagyon figyeltünk arra, hogy a CsIIP ne igényeljen túl nagy anyagi ráfordítást, fenntartható legyen.

Amire szükséges forrást biztosítani az intézményben: tanulópáronként egy Csillagbusz mesekönyv, a tanító-tréning díja, valamint a CsIIP papíralapú eszközeinek nyomtatási költségei.

csiip.elte.hu

Köszönjük...

... az aktivitásgyűjtemény kipróbálásában és hatásvizsgálatában résztvevő gyerekek, szülők, tanítók, gyógypedagógusok és intézményvezetők segítségét;

... a Magyar Tudományos Akadémia Tantárgy-pedagógiai Kutatási Programjának támogatását;

... azt, hogy az ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kara folyamatos támogató háttérrel biztosít kutatócsoportunknak;

... az Oktatási Jogok Biztosának és az Oktatási Hivatal elnökének segítségét a program kipróbálását végző osztályok toborzásában;

... a projektben részt vevő, hallgatók, Ábrahám András, Dér Judit, Handel Laura, Siposné Balogh Anna, Suvertová Gabriela, Sivadó Flóra Patrícia, Gyarmati Renáta, Petri Anikó, Szilli-Tóth Zsófia, Koltai Borbála, Szűcs Dorottya, Jónás Anna, Fórián Dóra, Urbán Krisztina és Tóth Gabriella munkáját.

Külön köszönet...

...Bartos Erikának az aktivitásokhoz szükséges illusztrációk elkészítéséért;

...Brokés Juditnak a Csillagbusz mesekönyv megálmodásáért, illetve a veszprémi AutiSpektrum Egyesületnek a program kipróbálásához szükséges mesekönyvek rendelkezésünkre bocsátásáért;

...az aktivitásgyűjteményhez tartozó videó-melléletekben szereplő gyermekszínészek és szüleik önzetlen segítségéért;

... Gyöngyösi Brigitta, Tomcsányi-Szabó Katalin és Végh Judit tanítóknak, valamint Csepregi András gyógypedagógus-pszichológusnak hasznos tanácsaiért;

... Szaffner Gyulának, Papp Zsoltnak, Bogdán Biankának, Kiss Anitának, Torontáli Nórának, Bebtó Magdolnának, Varga Fanninak, akik mindig akkor és ott segítettek, ahol szükség volt rájuk.

IMPRESSZUM

Felelős szerkesztők:

Dr. Stefanik Krisztina,
Havasi Ágnes

Tervező- és tördelő szerkesztő,
grafikai megvalósítás:

Murányi-Varga Fanni

Szerzők: az MTA-ELTE Autizmus Szakmódszertani Kutatócsoport (MASZK) tagjai

© MTA-ELTE Autizmus Szakmódszertani Kutatócsoport, 2020

Kutatócsoport vezető:

Dr. habil. Győri Miklós

Témafelelős kutató:

Dr. Stefanik Krisztina

Készült a Magyar Tudományos Akadémia Tantárgypedagógiai Kutatási Programjának keretében.

Vezető kutatók:

Dr. habil. Győri Miklós,
Dr. Stefanik Krisztina,
Vargáné Dr. Molnár Márta

Szerzői jog fenntartva. A kiadvány semmilyen formában nem módosítható. Változtatás nélkül, nem kereskedelmi célból terjeszthető és felhasználható a megfelelő hivatkozással.

A feltüntetendő hivatkozás: MTA-ELTE Autizmus Szakmódszertani Kutatócsoport (MASZK) (2020) Az MTA-ELTE Autizmus Szakmódszertani Kutatócsoport bemutatja a Csillagbusz Inklúziós Intervenciós Programot. Budapest, MASZK; elektronikusan elérhető: https://csiip.elte.hu/CsIIProgram/CsIIP_tajekoztato_kiadvany.pdf